

Setembre social | | Actualitzat el 29/10/2024 a les 10:56

Alba Rojas: «El llegat més rellevant que pot deixar l'Ateneu és la xarxa relacional»

Entrevista la coordinadora de l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central des de la seva creació, el 2016 | «Al final el cooperativisme és una manera d'entendre les relacions econòmiques des de la cobertura de les necessitats de les persones, i això es pot fer de moltes maneres diferent»



«Una xarxa relacional públic-cooperativa-comunitària interessant és el més important que es pot deixar perquè això tingui continuïtat». | Sara Blázquez

Alba Rojas (Manresa, 1975), ha estat coordinadora de l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central des de la seva creació, el 2016. Sòcia fundadora de 6tell, Treball, Educació i Lleure SCCL a finals dels noranta, des del 2008 està vinculada a Gedi SCCL, on recentment ha estat incorporada a la gerència estratègica. Impulsora de projectes com mengemBages, d'on és sòcia de treball, també participa en d'altres com Supercoop Manresa, L'Obradora de la Catalunya Central o la Xarxa de Suport Mutu del Barri de Valldaura.

Com arriba l'Alba Rojas al cooperativisme?

Al cooperativisme com a espai de treball hi vaig arribar de casualitat. Bàsicament, com a mitjà per poder mantenir el meu lloc de treball. Jo treballava en una escola fent activitats extraescolars i menjadors. L'empresa que ens contractava ens va oferir a les persones que hi treballàvem d'agrupar-nos i de fer-ho en forma cooperativa. Per tant, no va ser res gaire meditat, sinó una manera de salvar la feina. A partir d'aquí, sense saber-ne massa, vaig començar la relació amb un

model que de fet ja coneixia de petita. El cooperativisme va ser l'opció política de la meua mare a l'hora de triar escola, quan a finals dels 70 va escollir una escola de pedagogia activa que era una cooperativa de mestres i alumnes. La presa de decisions democràtica, d'assemblea, de visió crítica del món, ja va formar part de la meua educació, almenys de la meua educació a l'entorn escolar. Després això, una carambola, tot i que suposo que també, una manera de ser, fa que acabis tenint més afinitat per un tipus de feines que per unes altres.

L'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central, com el definiries amb molt poques paraules i a poder ser pocs tecnicismes?

És una eina per explicar, acompanyar i difondre el que és l'economia social i el cooperativisme a tothom. Ho definiria així, de manera molt bàsica.

I com es gesta el projecte de l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central? Amb quins objectius arrenqueu?

D'entrada es veu com una oportunitat. Algunes de les cooperatives que ja treballàvem de manera conjunta, en veure l'anunci de la subvenció de la Generalitat, diem: «Ostres, tot allò que estem fent com a extraescolar, ara tindrem recursos per estendre el model i per intercooperar entre nosaltres». Per tant, ho veiem com una oportunitat, sense saber massa cap on ens portaria, i si tindria continuïtat o no.

Al cap de vuit anys us podeu donar per satisfetes pel que ha assolit l'Ateneu Cooperatiu?

Crec que sí. Satisfetes o molt satisfetes. Més enllà dels resultats numèrics, d'haver assolit els indicadors, hi ha un tema de complicitat entre les entitats, de visibilitat del model al territori, de complicitat també amb les administracions públiques. Hi ha coses que quedaran encara que els ateneus no hi siguin.

L'Ateneu Cooperatiu s'ha anat fent un forat en l'escenari empresarial i econòmic de la Catalunya Central. S'aprofita prou, però, tot el potencial que té per oferir l'Ateneu a persones, empreses i administracions?

L'hem aprofitat molt, no sé si prou. L'Ateneu, tal com l'hem concebut a la Catalunya Central, ha anat més enllà de la mateixa subvenció, del pla de treball i els indicadors, que és cert que són un factor limitador. Perquè si el territori té demanda, però tu no pots donar-li resposta perquè t'has de cenyir a uns paràmetres, a vegades és complicat jugar a fer aquesta dansa del ventre o mirar com jugues les dues coses, i això a vegades s'entén i a vegades no. Al final no deixem de ser una subvenció pública per prestar un servei públic i podem donar molta petjada des de les entitats que el promovem, però hi ha una part que ja no depèn de nosaltres. A mesura que hem anat assentant el dispositiu, s'han obert moltes finestres d'oportunitat i al final no arribes a tot el que voldries arribar.



Alba Rojas, durant l'entrevista. Foto: Sara Blázquez

Molt interessant, però jo volia dir externament: la gent de fora, persones, entitats, empreses, aprofiten prou el potencial de l'Ateneu?

Qui el coneix l'aprofita, el que no sé si tothom el coneix o entén exactament què estem fent. Encara hi ha cert desconeixement, tant del model d'economia social com del que fa l'Ateneu i el que pot aportar. I com que el ventall és tan ampli, moltes vegades ens costa una mica focalitzar-nos en què podem ser útils realment.

Entorn del concepte d'economia social encara hi ha confusió? No ja en el conjunt de la gent, sinó fins i tot amb administracions, amb l'entramat empresarial. No s'acaba d'entendre de què estem parlant?

No, no, clar, la paraula economia ens l'han pres. Això d'entrada. L'economia, quan la conceptualitzem, pensem una cosa molt concreta. No pensem en l'origen propi del terme, i nosaltres ens hem d'anar posant cognoms tota l'estona i aquests cognoms a vegades dificulten que la gent entengui. Social i solidari té unes connotacions que no sempre s'associen a generar economia, quan es tracta d'una economia entesa en resoldre les necessitats bàsiques de les persones.

D'aquests vuit anys, què és el que més t'ha sorprès, positivament i negativament?

Justament això que parlàvem ara, que suposo que estàs tan ficat a dintre, que penses que això del cooperativisme i l'economia social es podria conèixer més i costaria menys d'explicar o de fer entendre. La sorpresa o la dificultat que hem tingut ha estat veure que des del món universitari es coneix poc, començant pel fet que no existeix en els currículums. Els prescriptors, tant públics com privats, ho desconeixen. Una de les grans dificultats que hem tingut moltes vegades és fer acompanyament de projectes i que després les mateixes gestories els tirin enrere, bàsicament per un desconeixement del model. En l'àmbit positiu, la xarxa relacional, la complicitat amb les entitats, la confiança generada amb moltes d'elles. I com a dificultat, potser també, que les últimes demandes de governança de l'Ateneu, molt enteses des de dalt cap a baix i no tant de

baix cap a dalt com és propi del cooperativisme, han dificultat que la gent entengués exactament el rol de les entitats que prestem la subvenció.

Sense l'Ateneu, el cooperativisme a la Catalunya central seria el que és ara mateix? El 2016, descentralitzar les polítiques de foment del cooperativisme semblava una aposta agosarada. No sé si ha funcionat.

És una mica pretensions dir que, com que hi ha hagut els Ateneus, el cooperativisme i l'economia social i solidària ara són més forts que abans. Però alguna aportació hi hem fet. Hi ha més cooperativisme i hi ha més economia social i solidària i se'n parla més, fins i tot de manera transversal. Tant a la Catalunya central com arreu del territori. Ha sigut un encert de política pública descentralitzada pel que ha suposat d'autoorganització territorial i d'encaixar aquesta política pública a les mateixes dinàmiques territorials. Si hagués passat el mateix que ara sense Ateneus, no ho sabem, no ho sabrem mai. No tot el que ha passat és culpa dels Ateneus, però sí que el que han fet els Ateneus és que la gent hagi sigut més valenta i hagi sabut que existeix aquesta possibilitat i, per tant, hagin sortit més iniciatives.

A diferència d'altres Ateneus que hi tenen les administracions, que a la Catalunya Central les entitats promotores fossin exclusivament cooperatives ha comportat els seus pros i contres o només hi veus avantatges?

Avantatges, tot i que l'administració pública sí que participa del nostre Ateneu. No participa tenint la subvenció i per tant executant pla de treball i assumint el risc d'haver de tirar endavant la subvenció. Va ser un acord territorial amb les administracions públiques que es van acostar per saber què era aquest dispositiu i a nosaltres ens ha funcionat perquè ens ha permès tenir aquesta complicitat d'una altra manera. No prestant la subvenció sinó desenvolupant les polítiques pròpies de les entitats de les administracions públiques locals o supramunicipals que tenien ganes d'impulsar el model des d'una altra banda. També ha estat positiu que el nostre Ateneu ha sabut llegir que hi havia coses que ja s'estaven fent i que no havíem de doblar recursos sinó complementar-los. Queda camí per recórrer perquè ja hem patit dues eleccions municipals en aquests vuit anys. Això vol dir que a vegades hi ha canvis de tarannàs i de tendències, que no tenen per què ser canvis de colors polítics sinó de persones que poden desconèixer més el model i has de començar de zero. O al revés, es donen oportunitats en municipis on no havies fet tanta feina. Però si aquesta política pública hagués estat en mans de les administracions, amb els canvis municipals, de colors i de posicionaments, no sé si hagués sigut un avantatge. Nosaltres al final hem consolidat un equip i una estructura i unes entitats que han pogut desenvolupar estratègia a vuit anys vista i això és un avantatge.

Quan parlem de cooperativisme, moltes vegades pensem en cooperativisme de treball i en zones rurals, com la nostra, també agràries, però tenim poc en compte altres models cooperatius. I no és ben bé així, no? Ni en general ni a la Catalunya Central.

No, no. El cooperativisme és transversal. Jo sempre dic que és com una botiga de teles. Pots tenir una idea de fer-te un vestit, però al final pots triar robes diferents, colors diferents, i fer-te dissenys del vestit diferents en funció de les necessitats del projecte. És un model tan transversal que també per això costa d'entendre. Al final és una manera d'entendre les relacions econòmiques des de la cobertura de les necessitats de les persones, i això es pot fer de moltes maneres diferents, i ho ha fet tradicionalment des del seu naixement a finals del segle XIX.

Mirem la composició de l'equip promotor de l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya central, i així, primera vista, hi veiem sobretot cooperatives dels sectors social, agroalimentari i cultural. És un reflex del cooperativisme català, encara poc present a segons quins sectors estratègics de l'economia?

És un reflex que encara hi ha poc cooperativisme industrial, poc cooperativisme tecnològic i poc cooperativisme lligat a les enginyeries. En altres països o altres comunitats autònomes de l'estat espanyol, tenen una tradició molt més empresarial del moviment, nosaltres, en canvi, la tenim més associativa i ens costa fer propostes de més envergadura o a nivell més multisectorial. Tot i que també n'hi ha, però menys.



Impulsora de projectes com mengemBages, d'on és sòcia de treball, també participa en d'altres com Supercoop Manresa, L'Obradora de la Catalunya Central o la Xarxa de Suport Mutu del Barri de Valldaura
Foto: Sara Blázquez

Parles del cooperativisme industrial. Quan serà possible que tanqui, posem per cas, una Pirelli a Manresa o un Colomer Munmany a Vic, com va passar, i els treballadors tinguin capacitat per donar continuïtat a l'empresa en format cooperativa? És somiar truites ara mateix això?

Quan passarà que el Barça sigui una cooperativa de consum? No ho sé. Crec que podria passar, però tenim un sostre cultural. La cultura hegemònica no veu el cooperativisme com una opció. Falta entendre això, que fer-te empresari, ser responsable del teu propi projecte, del teu propi treball, es vegi com una opció quan hi ha empreses d'aquestes grosses que fan fallida o tenen dificultats de relleu, i que el cooperativisme pugui ser una sortida. Que se'n cuidin els treballadors, que moltes vegades potser no tenen els diners per poder invertir en un traspàs. Es pensa més en el "pelotazo" i en fer diners de cop amb algú que s'ho traspasa, que no pas que allò pugui tenir una continuïtat i que s'ho pugui quedar qui s'ho estima perquè ha estat la seva feina durant molts anys. Hem de ser crítics amb el model d'emprenedoria dels darrers anys, associat a algú d'èxit que acumula. I entendre això suposa un sostre important.

Tu també t'has implicat seriosament a la Xarxa d'Ateneus Cooperatius, a la XAC. Hi veus potencial, més enllà de coordinar i gestionar la subvenció de la Generalitat pel foment del cooperativisme? No parlo d'ara immediat, sinó en un futur més o menys llunyà i potser ni tan sols amb les sigles de la XAC, però sí un projecte similar.

La XAC ja té potencial actualment només pel fet de ser capaços de coordinar aquesta política pública d'entitats diferents, amb mirades diferents i de territoris diferents. Això ens ha donat a les que hem portat els ateneus i fins i tot a les mateixes entitats que hi hem participat una visió del cooperativisme molt arrelat, molt de l'impacte que pot tenir en els llocs i que els models poden no ser reproduïbles per molt que siguin necessaris, perquè hi ha unes característiques de les

persones i dels indrets que els fan genuïns i per tant ens hem hagut d'adaptar molt a això. Aquesta oportunitat que ens ha donat aquesta política pública tal com l'estem concebant ja va més enllà de la subvenció. Ens permet aquest espai de coordinació, de transferència de coneixement. I tenim el repte de veure com s'acull des de les entitats representatives del cooperativisme i l'economia social i solidària, que ho han de viure com una oportunitat. Al final, totes tenim el mateix objectiu, que és enfortir el model, enfortir els sectors que aposten per aquest model. I hem de trobar la manera de confluïr, de coordinar, de complementar quan tenim l'oportunitat que s'hi aposta des d'allò públic, perquè potser un dia no s'hi apostarà.

En aquesta confluència amb el moviment encara hi ha passos per donar?

Hi ha passos per donar. Aquesta visió més territorialitzada no s'ha tingut perquè està molt centralitzada. Les entitats representatives del moviment tenen una influència molt clara a l'àrea metropolitana i no tan clara a territori, tot i que s'hi facin intents. Però també és responsabilitat de les entitats que presten la subvenció, i que també som part del moviment, en acompanyar per tal que això sigui possible.

A l'última assemblea de l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central vam conèixer experiències del foment del cooperativisme a Euskal Herria que anaven una mica més enllà de les subvencions del govern. Què en podem aprendre?

De l'experiència d'OlatuKoop, com a xarxa territorial, i va relacionat amb la pregunta d'abans, hem d'aprendre que han tingut un debat polític molt profund de quin tipus de model d'economia social volen promoure. Aquí no sé si hem tingut un debat tan profund. No parlen d'economia social i solidària, sinó d'economia social transformadora, perquè hi ha una voluntat política molt important. Una de les coses per aprendre és aquesta. L'altra és la complicitat amb la Universitat de Mondragón. Tenen la sort de tenir una universitat vinculada al cooperativisme i que els ha permès pensar en un dispositiu d'acompanyament també dins l'àmbit universitari. Aquesta relació amb l'acadèmia és un dels objectius a futur del moviment, perquè sí que han sortit molts postgraus i cursos d'especialització, però a vegades acaben sent com unes taques de color dins el món universitari. I la tercera cosa per aprendre és la sistematització. Estan fent una molt bona recollida de les pràctiques que estan acompanyant. És important sistematitzar bé els processos d'acompanyament, explicar les bones pràctiques, però també allò que no ha funcionat tan bé. Perquè és del que no funciona bé del que s'aprèn. És important tenir una base recollida i saber molt clar què ens ha funcionat, què hem de fixar i què hem de canviar en aquests processos.

Quin voldries que fos el llegat de l'Ateneu Cooperativa a la Catalunya Central després de vuit, o posem-hi deu anys, de funcionament?

El llegat més rellevant que pot deixar l'Ateneu és la xarxa relacional. Al final el moviment continuarà movent-se conjuntament i sent fort si aquesta xarxa es cuida. Una xarxa relacional públic-cooperativa-comunitària interessant és el llegat més important que pot deixar perquè això tingui continuïtat. La solvència i la continuïtat dels projectes que s'han arrencat ja no és una cosa de l'Ateneu, sinó de les persones que els han tirat endavant. Però la xarxa relacional, els vincles, quedaran en el temps. D'una manera o d'una altra, per fer unes coses o unes altres, però quedaran en el temps.

Aquest article està publicat en col·laboració amb l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central, dins de la revista 'Vuit anys d'iniciatives transformadores a la Catalunya Central'